

ББК 84(Тат)-5
Ә32

Төзүче-мөхәррир
ИРКӘ ЗӨЛКАРНӘЕВА

Рәссамы
ВАЛЕРИЙ БУЛАТОВ

БАЛАЛАР!

*Бу китапның хикмәте бар: сүте-
гез дә жыегыз. Менә хәзер бер
урынына 4 китабыгыз булды.
Дүртесе дә күңелле, дүртесе дә
бизәкле. Ертмагыз, югалтмагыз,
һәниләргә укыгыз.*

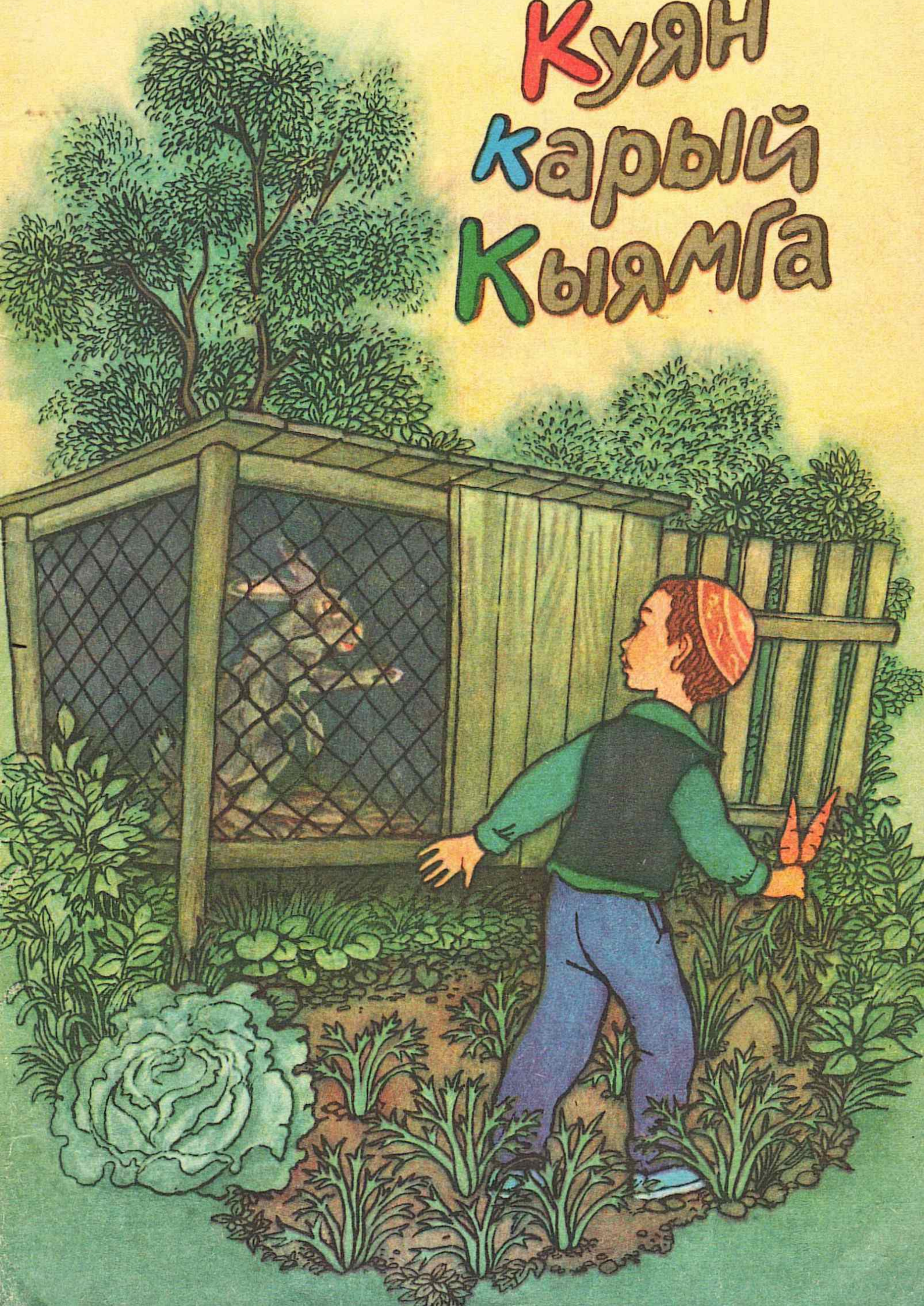
Ә $\frac{4803560205-097}{M\ 132(03)-92}$ 132—92

ISBN 5—298—01033—4

© Татарстан китап нәшрияты, 1992

Мизхат Хабибуллин

Куян
карый
Кыямга

КУЯН КАРЫЙ КЫЯМГА

Авыр түгел түтәлдән
Кишер йолку Кыямга,
Китерә ул аларны
Читлектәге куянга.

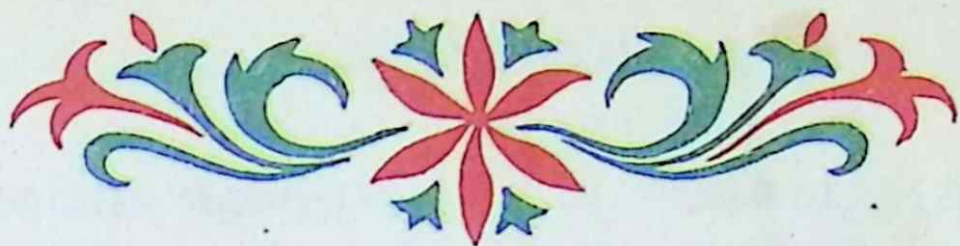
Кызыктырган шикелле,
Карый-карый куянга,
Кетердәтеп кишерне
Ашый кайчак Кыям да.

Мөлдәрәтеп күзләрен,
Куян карый Кыямга.
— Хәзер бирәм, — ди Кыям, —
Үзем ашап туям да.

Сөйләнеп куя аннан:
— Китер дә сиңа китер,
Яратмаска кишерне —
Витамин бит ул кишер!

Әйтте беркөн әтисе:
— Карап-карап торам да,
Бик килешә Кыямга
Кишер ташу куянга!

ТАҢ АТКАНДА

Жил исте тын гына,
Ачты таң керфеген.
Сирпелде якты нур,
Иркәләп жир, күген.

Тургайлар кай ара
Күкләргә менгәннәр.
Тибрәтеп гөлләрне,
Моңнарын түгәләр.

Ужымнар, тирбәлеп,
Йөгәрә-йөгәрә,
Үтәләр шикелле
Офыклар түренә.

Баскан күк бар дөнъя
Алсу таң каршына...
...Тор син дә, сикереп,
Таңнарны каршыла...

БОЛЫНДА

Печән жыярга
Баргач болынга,
Күзем төште бер
Ала колынга.

И, шундый матур,
Шундый
шук-шаян.

Безнең болынга
Килгән ул каян?

Якында гына,
Сузып колагын,

Күрдем әнисе
Карап торганын.

Ала колынны
Сөйдем-сыйпадым.
Йомшак үләннәр
Өзеп сыйладым.

Тәмле сыйга ул
Китте өйрәнep.
Калмый артымнан,
Йөри ияреп.

БЕЗНЕҢ ПЕСИ

Иң әүвәле бер-икесен тотып алды,
Шулай бик тиз тычканнарның
котын алды.

Тик сизделәр тегеләр дә кем барлыгын,
Безнең өйдә үзләренә көн тарлыгын.

Усаллыгын күршеләр дә яраттылар,
— Вәт песи! — дип, данын ерак
тараттылар.

Йөреттеләр өйдән-өйгә — «кунакка» да,
Алып китеп шактый гына еракка да.

Тирэ-юньдэ эллэ кумак-тычкан бетте,
Безнең песи эшчәнлеген тәмам итте.
Киерелеп йоклый хәзер ак мендәрдә,
Карамый да кем чыкканга, кем кергәнгә.

Тәлинкәдә яңа сауган сыер сөте,
Булып тора бик еш кына тавык ите.
Безнең өйдә аңа кадер, аңа хөрмәт:
— Уянмасын! Йоклый күрсен! Тия күрмә!

— Тәгәрәтсәң кара йомгак,
уйнаармы? — дим,
— Тычкан-фәлән кергән диеп
уйлармы? — дим.

Карап ята ачып кына сыңар күзен:
Йомгак белән уйна, дигән кебек, үзең.

Симерде ул, ялкауланды ике-өч айда.
Алпан-тилпән йөри көчкә басып жайга.
Чыкмый тышка кудың ни дә, кумадың ни,
Хәзер аңа тычканың ни, кумагың ни.

ЭНИ БОРСЫН КОЛАКНЫ...

Этинен куллары каты,
Кытыршы шул, сөялле,
Татыды минем колак та
Ул кулларны бер мэлне.

Елап кына ни кырасың:
Сөйми эти елакны.
Гаебем барда эни генә
Борсын иде колакны...

ЧАҢГЫ ШУАМ БУРАНДА...

Ыжгыра жыл, дулый жыл,
Ач бүредәй улый жыл,
Ә мин шулчак буранда,
Чаңгы шуам урамда.

Әй жыл хәтәр тырыша,
Минем белән узыша.
Тик мин һаман үч итәм,
Аны узам да китәм.

Ул кар белән бәргәли,
Куркыталмый әллә ни.
Кайтмас та идем әле,
Эзли чыгар, дим, эни...

ТЫШТА КЫШ...

Тышта кыш хакимлек итә —
Суыкның чатламасы.
Тәрәзә өлгеләрендә
«Чәчәкләр» полотносы.

Кыш сихри бизәкләр белән
Үзенә табындыра.
Чәчәкләр чигеп, һәрвакыт
Жәйләрне сагындыра...

ОНЫТЫП КИНӘТ...

— Ерак юллардан, Эһ тә итмичә, Урап кайтырбыз. Чөнки гайрәтле, Таза беләкле Алып батыр без. Егып салырбыз Жилен-яңгырын, Буранын-карын. Каршылыкларның Иеп, чүктереп Үтәрбез барын...	Күңелгә каян Рөхсәтсез-нисез Шик-шөбһә тулды? Жыр да каядыр Кереп бикләнгән, Бикле келәсе. Аяк-кул талган, Бөтен тән арган, Килми көләсе. Барулар читен, Әче жыл ярып, Буранга каршы. Өйне, мәктәпне Уйлагач кына, Онтыла барсы...
...Ә юлга чыккач Нигә соң бар да Бүтәнчә булды?	

АК ЭРЕМ

Сине абый-апалар
Бик еш йолкып аталар.
Читкә киткәч, тик менә,
Бик сагынып кайталар.

Сөйли алар уфтанып
Бер-берсенә язмышын.
Язмышларның әрем күк
Ачылары азмы соң?..

Әллә инде шуңа да
Бирешмисең, түзем син.
Үжәтләнеп яшәргә
Өйрәтәсең кебек син...

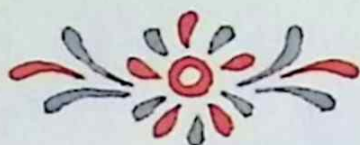
ЖИЛ БЕЗ ТҮГЕЛ...

Малайлар арасында юк
Илшаттан да елагы.
Уенчыгын жыл очыргач,
Елады да елады.

— Жил — без түгел,
— ди малайлар,—
Елаганың күрмәс бит,
Бар, куып тот уенчыгың,
Жил китереп бирмәс бит.

Восница
Колупилкина
Мазор Мачис
Мазор

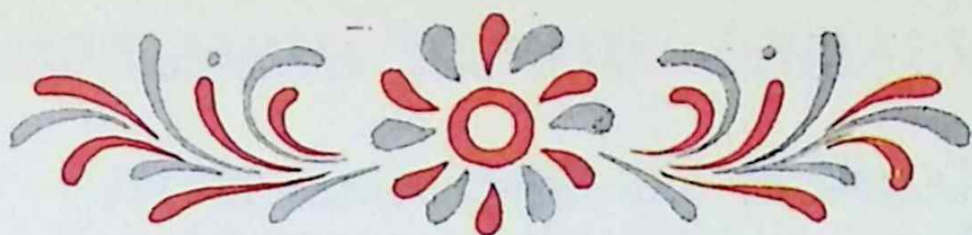
ТӘГӘРМӘЧЛЕ ЯҢГЫР

Синтерә көтүлеккә
Безнең әти буадан.
Иртәдән кичкә кадәрле
Мин дә шунда уралам.

Әтиемә дә булышам,
Су да коенып алам,
Яшь таллык эченә кереп,
Аулакта кармак салам.

Энемне дә иярткәлим,
Кайткач сөйли табында:
— Тәгәрмәчле яңгыр ява
Безнең әти янында.

КИМЕРГЭН БАШЫ

Тәмле итеп ипи сала
Эни сырлы табага.
Яратабыз кетердәтеп
Шул сырларны кабарга.

Кибән башын һәркем сорый,
Житми шул кеше саен.
Энекәшем белән беркөн
Таптык без уйлап жаен:

Түгәрәк ипи әйләнә,
Кетер-кетер кырлары,
Маңгайга маңгай бәрештек —
Бетте ипи сырлары.

— Сыйлангансыз, — диде эни, —
Сез кибән башы белән,
Атна буе чэй эчәрсез
Кимергән башы белән.

КЫЗЫМ — ЙӨРӘК ЯРЧЫГЫМ

Кызым, кызым, кызмачы,
Елак көен сузмачы,
Йом күзеңне, чык бөртегем,
Йоклап кал төн узганчы.

Ятканың — бишек кенә,
Борының — тишек кенә,
Елтыр төймә — ике күзең,
Йоклатым ничек кенә?

Кызым, кызым, йом күзең,
Йолдыздан якты йөзең,
Йолдыз күрми торсын әле —
Көнләштерерсең үзен.

Сыйпыйм йомшак чәчеңне,
Сөртәм энже яшеңне.
Әлли-бәлли, энә ай да
Йөзен бездән яшерде.

Әлли-бәлли, кызчыгым,
Минем йөрәк ярчыгым,
Йокла, балам, иртәгәсен
Уйныйсың бар, талчыгып.

ТУКТА, ЙОКЫ!

Керфегемә йокы кунган,
Ия башны мендәргә.
— Тукта, йокы, эшләремне
Калдырасың кемнәргә?

Тәпиләп киләсеңме син,
Утырыпмы жылларга?
Ничек шулай житешәсең
Бөтен-бөтен илларга?

Ә мин уйнап бетерергә
Бүген дә өлгермәдем.
Тукта, йокы! Рәтлим инде
Юрганым, мендәрләрем.

ҮРДӘКЛӘР ҺӘМ ГӨЛГЕНӘ

Үрдәк балалары яңгыр
Суына жыелалар.
Сары бәрхет күлмәкләрен
Кызганмый коеналар.

— Әй, чыгыгыз, — ди Гөлгенә,
Тыңламыйлар гел генә.
Чумалар суның төбенә,
Ни эзлиләр: бел менә!

УЛЫМ — АЛТЫН БАГАНАМ

Киләчәгемнең өметте —
Улым — алтын баганам.
Әлли-бәлли, йокла, балам,
Күзеңне йом, багалмам.

Алжыган керфек очларың
Кочып алсын бер-берсен.
Әлли-бәлли, йом күзеңне,
Матур төшләр күрерсең.

Нәни аяк һәм кулларың
Төн буена ял итсен.
Бәү-бәү, балам, тыныч йокы,
Төnnәр хәерле үтсен!

Әлли-бәлли, йокың саклап,
Түгелә күз нурларым.
Жырлар жырлап үз анасы
Йоклатсын үз улларын.

УРАМЫ ӨЧЭҮ ГЕНЭ

Авылыбыз олы түгел,
Урамы өчэү генэ.
Шул урамнарда малайлар
Бары берничэү генэ.

Эй, малайларны жыярга
Күп нәрсә кирәкмени:
Сыбызгыдай сызгыручы
Малайлар сирәкмени?

Жыелабыз да уйныйбыз
Атлы да, качышлы да,
Сабантуйга эзерләнеп,
Алышлы-салышлы да.

Жиңгәннәре масаймыйлар,
Үпкәләми жиңелгән,
Сыкранмый да, еламый да,
Булмаса да жиңелдән.

ГАЖЭП АГАЧ

Гажэп агач бар дөнъяда,
Үсми анда нилэр генэ:
Алма, кишер, кыяр, конфет —
Ал да ашап жибэр генэ!

Бер ботагында кар ята,
Ә берсеннән яңгыр тама.
Тиен, куян, бүре бергә
Карап тора безгә таба.

Ботак саен утлар яна,
Йолдыз балкый иң очында.
Ул бит — чыршы, горур басып
Тора өйнең кочагында!

БИШЕК ЯНЫНДА

Әнисе куша Ләйләгә
Йоклатырга сеңлесен,
Кайчагында көйсезләнеп
Ала шул нәни Гөлсем.

Гөлсем көлә: «Ыгы-ыгы!..» —
Елавыннан туктаган.
«Чү, Гөлсем, син көлеп ятма,
Ләйлә апаң йоклаган».

Рәшит
Мозаффаров

ЖИДЕГӨН
ПОЛДЫЗ

ЖИДЕГЭН ЙОЛДЫЗ

Азмы карап тордым мин аңа —
Жидегэн йолдыз авыл күгендә,
Энжә кебек, диңгез төбендә,
Җаман яна, җаман нурлана.

Малай чакның тәүге хыялы
Бернидән дә тормый оялып,
Жидегэн йолдыз... Аның барысын
Килде тотып-тотып карыйсым.

Сузылдым, тик буюм җитмәде,
Күңел шунда әллә нишләде.
— Ах, йолдызлар, нигә анда сез?
Нишләп түгел минем янда сез?!

Азмы хыял чәчтем гомердә —
Күп хыялым дөрләп китмәде,
Балкып сүнде... Авылым күгендә
Жидегэн йолдыз гына сүнмәде...

Очып үтәм... Әбием түбәндә
Утырмый шул инде җеп эрләп.
Жидегэн йолдыз минем өстемдә
Энә тора җаман сихерләп...

ҮСТЕ ФИЛ БУЛГАНЧЫ

(Бер әкият буенча)

Тычканның бервакыт,
Килде зур буласы.

Үсте дә үсте ул,
Үсте фил булганчы.

Ул инде — зур хәзер,
Курыкмый бернидән:
Курыкмый төлкедән,
Курыкмый бүредән.

Уйлады да куян:

— Мине бу тотар,— дип,

Ялварды ул филгә:

— Бүредән коткар! — дип.

Бер генә әйтте фил:

— Тимә,— дип,— куянга!

Куркынып, ач бүре
Сыптырды урманга.

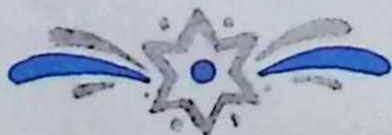
Карт этэч, очынып
Килде дә беркөнне,
Яшь белән үтенде:
— Куркыт,— дип,— төлкене!

Фил, аяк күтәрәп,
Жиргә бер типте дә,
Йөгәрәп качарга
Шул җитте төлкегә.

Сайрамый сандугач —
Талпына куакта:
— Коткар,— ди,— песидән,
Шул йонлы колактан!

Әйтте фил: — Аның мин
Бирермен кирәген!
Сынатты... үсмәгән
Тычканның йөрәге.

Колагы кадәр бер
Песидән көлдәрәп,
Артына карамый
Качты фил йөгәрәп...

КАР БӨРТЕКЛӘРЕ

Ак чәчәк кебек
Челтәрле карлар,
Төшеп, сак кына
Жиргә куналар.

Бияләенә
Кунган бөртеkkә
Карап торды да
Әйтте Фәридә:
— Гаҗәп соң, шундый
Биектән төшөп,
Ватылмаган бит
Бер челтәре дә...

Әбисе аңа:
— Алар бит, кызым,
Күрәсең нинди
Жиңел, нечкәләр.
Күрәсең, ничек,
Жир күкрәгенә
Каты кагылмый,
Жиңел төшәләр...

Күңелең дә шулай
Керсез, саф булса,
Каты жиргә дә
Йомшак кагылса,
Кеше дигән зур,
Олы исемен
Гомерең буена
Бозылмас синең!

ФЭЙРҮЗЭ

Үәммәсә дә эшкә китә —
Өйдә кала берүзе.

Йорт эшендә, өй эчендә,
Караучы әбисен дә

Шул уңган кыз — Фәйрүзә.

Тавыклары кеткелди,

Бозаулары мөгери:

— Миңа ашарга бир, — ди,

— Миңа эчәргә бир, — ди.

Үрдәкләре: — Бак-бак-бак,

Казлары да: — Га-га-га,

— Әнә, су ничек ага,

Җибәр, — диләр, — елгага!

Чебиләре чебелди:

— Безне дә син, әй, бел, — ди.

— Безнең дә бит тамак бар,

— Ташла берәр әйбер! — ди.

Самовар да тынгысыз —

Өстән идәнгә төшкән.

— Су сал, күмер кабыз, — ди,

— Әниң кайта эштән!

Көне буге Фәйрүзә

Бертуктамый йөгерә;

Үәммәсен дә булдыра,

Үәммәсенә өлгерә.

Бишне дә гел бишлегә

Бетергән шуңа күрә...

БАЛЫК ТОТКАНДА

Бүген көне бик әйбәт,
Вакыт узмасын юкка.
Фәрит, Фәргать — икәүләп
Төшөп киттек балыкка.

Чиләк икебездә дә —
Күңел безнең бик зурда.
Суга керик дигәндә,
Килеп җитте Зиннур да.

Балакларны сызганып,
Суга кердек өч малай.
Йөрсәк тә бик болганып,
Балык күренми алай.

Әзләсәк тә юк балык —
Юкны нигә әзләргә?
Өчебез дә, бер булып,
Чыгып бастык чирәмгә.

Кайтып китик дигәндә,
Без урыннан кузгалып,
Зиннурның җиң очыннан
Төште бер көмеш балык!

Фәрит, Фәргать — икәү без
Бер-беребездән көләбез:
— Әй, булмаган икән без —
Тоткан иң кечкенәбез!

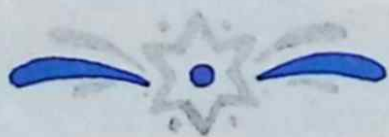
ИЛШАТ

Күрше малае — Илшат,
Бик дэртле үзе, бик шат.
Өйдә аны, әлбәттә,
Тотып булмый бәйләп тә.

Әтисе китсә эшкә —
Калдырып булмый һич тә.
Әнисенең артыннан —
Чыга капка астыннан.

Су буйларын әйләнә,
Тауларга очып менә.
— Өстән торып карасаң, — ди,
— Өйләр матур күренә,
Жирләр матур күренә...

...Еракка омтылыр бала,
Күккә тартылыр бала.
Әмма шул изге туган җир,
Якын, үз булып кала!

Данис
Хәбибуллин

Тулк

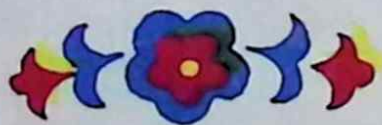

БҮЛЭК

Нэни кыз Гөлчәчәк
Салкын кыш көнөндә
Чәчәкләр үстөрә
Тәрәзә төбөндә.

Су сибә аларга
Һәр иртә һәм кичен,
Беләмсез ул шулай
Тырыша ни өчен?

Тиздән бит әниләр
Бәйрәме җитәчәк,
Шул көнгә зур бүләк
Әзерли Гөлчәчәк.

«Ы-Л-Л»

Биш яшь тулды Илгизэргә,
Хәреф таний башлады.
«Р»ны гына әйтә алмый,
Кыенсынмый башканы.

Көнгә чыкса, Сарбай белән
Булашудан бушамый.
Йөгертә дә, сикертә дә,
Ә бу эткә ошамый.

Малай сөйли әтисенә:
— Салбай «ыл-л-л» дип өлә,— ди,
— Күләсең, ул минем белән
Дус булылга теләми.

Әтисе әйтә шаярып:
— Ул тикмәгә өрми,— ди.
— «Р-р-р» дип сиңа «р» хәрефен
Өйрәтергә тели,— ди.

КУКРИ КУК

Өй алдында чебиләр
Азык эзләп йөриләр:

— Чип-чип-чип,
Чип-чип-чип.

Бертуктаусыз сөйлиләр:

— Жим сип, сип,
Жим сип, сип!

Чүплектән азык табып,
Дәшә аларны тавык:

— Кот-котыйк,
Кот-котыйк.

Йөрмәгез юкка чабып,
Корт тотыйк,
Корт тотыйк!

Ә әтәч киңәш бирә:

— Тузмагыз төрле жиргә,
Кикри-күк,
Кикри-күк.
Күрәмсез, яңгыр килә,
Күкри күк,
Күкри күк!

ЯЛГЫША

Әнисе белән авылга
Марат кунакка кайтты.
Ишегалдына чыгуга
Ул яңа дуслар тапты.

Күптәнге танышы гүя
(Тормады әдәп саклап),
Иң беренче ата үрдәк
Эндәште аңа: «Бак-бак».

Малай аңа, гаҗәпләнәп,
Торды да берәз карап,
Әйтеп куйды:
— Ялгышасың,
Мин «Бак-бак» түгел, «Ма-рат».

ЖӘЙНЕ КӨТӘ

Карда аунап керде Ләйлә,
Битләре уттай яна.
— Нигә болай бик тиз? — диеп
Сорау бирәбез аңа.

— Урамда суык!..— ди Ләйлә,
Чөмереп тәмле чәен.—
Иркенләп шуармын әле,
Көннәр жылыткач, жәен.

МӨРШИДӘ

Бер нәни кыз Мөршидә
Үсә безнең күршедә.
Үзе нибары биштә,
Ә сүзгә шундый оста.

Шуңадыр инде кайчак
Ачуны да китерә,
Мең төрле сорау биреп,
Аптыратып бетерә.

Мин аңа киңәш бирәм:
— Тыйнак бул син, акыллым,
Сүзең көмеш булса да,
Тик торуюң алтын,— дим.

Ә аның исе китми:
— Син бит яхшы абый,— ди,
— Алтын-көмеш кирәкми,
Конфет бирсәң ярый,— ди.

Шундый кыз ул Мөршидә,
Яше нибары биштә.
Бер сөйләшә башласа,
Туктатып булмый һич тә.

НИЧЕК УЯТТЫ?

Жәйге бакчада
Йоклады Нияз.
Тормады барыбер,
Чыкса да кояш.

Бал корты очты
Болынга табан.
Тик Нияз гына
Уянмый һаман.

Кояш та аны
Уятып бакты:
— Тор инде тизрәк,
Йоклуйсың шактый.

— Бүген ял көне,
Йоклуймчы берәз,
Борчыма мине,—
Диде дә Нияз
Икенче якка
Әйләнеп ятты.
Шулчак болыннан
Бал корты кайтты.

Нияз урыныннан
Сикереп торды,
Куллары белән
Колагын уды.

Ягез, әйтегез,
Кем уйлап тапты:
Бал корты аны
Ничек уятты?

ЭЛӘКТЕ

Елга буенда
Кармак салабыз,
Әледән-әле
Тартып алабыз.

Жиме дә яхшы,
Белмибез генә:
Балык дигәнең
Эләкми нигә?

Шулвакыт энем
Әйтте дә салды:
— Күлмәкләр белән
Тотыйк без аны.

Инде икәүләп
Суда йөзәбез,
Күлмәкләр белән
Балык сөзәбез.

Ләкин ни хикмәт,
Үч иткән кебек,
Сыңар балык та
Эләкми килеп.

Ә вакыт уза,
Инде кич була,
Киёмнәребез
Манма су гына.

— Бүгенгә җитәр,
Кайтыйк, — ди энем.
— Сабыр ит, бәлки,
Эләгер, — дим мин.

Ничек соң шулай
Дөрөс әйтелгән:
Кичен эләкте
Безгә әтидән...

ИТЕКЛЭР

(Мэзэк табышмак)

Эти кеше кайта
Кибеттэн.
Алган эйберлэре
Күп икэн.

Дүртэр төргэк ике
Белэктэ.
Бишэр итек һәрбер
Төргэктэ.

Үткән-сүткән күреп
Аптырый.
Төшенергә тели
Һәм сорый:

— Бу кадэр күп итек
Кемнэргә,
Гаиләгез шулай
Зур мәллә?

Эти кеше әйтә
Елмаеп:
— Юк, китмәдек әле
Күбәеп.

Хатыным һәм нәни
Улым бар,
Итекләргә менә
Урын бар.

Кирәк минем нәни
Улыма
Егерме пар итек
Елына.

Йә, әйтегез әле,
Балалар,
Итекләрне кемгә
Алганнар?

(Хырыяҗка)

МИҢ ДӘ

Күл буенда үрдәкләр
Кигән чуар күлмәкләр.
Чишенми суга керделәр,
Рәхәт йөзеп йөрделәр.
Чыланмады өсләре.
Матурланды төсләре.
Булса шундый күлмәгем,
Судан мин чыкмас идем.

КЕРМИЧЭ КИТМЭС

Жиргә кар ятты,—
Нинди сөенеч!
Суык бабай да
Килергә тиеш.

Узган ел да ул
Кар яугач килде.
Ә капчыгында —
Жаның ни тели.

Ә быел безнең
Өебез яңа.
Ничек соң хәбәр
Итәргә аңа?

Белер микән без
Кайда торганны?
Эзләп табармы
Безнең урамны?

Шуңа мин бераз
Борчылып йөрим.
Кар яуган саен
Юлларны көрим.

Ишегалларын
Чип-чиста иткәч,
Суык бабай һич
Кермичә китмәс.

КАМЧЫ ТАМЧЫЛАР

Өй каршындагы
Карны камчылап,
Тып-тып түбэдән
Тама тамчылар.

Тамчылар бер дә
Тынып тормыйлар.
«Тып-тып» — һаман шул
Жырны жырлыйлар.

ТӨШЕНДЕМ

Салкын көнне дә
Туңмыйбыз һич тә.
Имән утыны
Ягабыз мичкә.

Мич яккач нигә
Жылына бүлмә?
Төшендем хәзер
Аның серенә.

Имән агачы
Жәй көне үскән.
Жәйнең жылысы
Имәнгә күчкән.

САБАК

Будильник алгач, Эти-энилэр: — Яхшы йөри, — дип Бик сөөнделэр.	Тордым да беркөн, Карадым сүтеп.
Кая ул йөрү, Атламый хэтта. Боргалыйм аны Кеше юк чакта.	Оста да аны Жыя алмады. Кибеттән сатып Алдык яңаны.
Чыгып киткәнен Этинең көтеп	Хәзер кулларым Тик кенә тора. Югыйсә эти Колакны бора.

ШӘҺӘР МАЛАЕ

Беркөнне әйтте Маратка
Шофер Муса абыйсы:
— Әйдә, кырга алып барам,
Әле ике урыйсы...

Машина жылдерде генә
Елганың аръягына,
Күмәкләшеп иген урган
Комбайннар янына.

Басу иңләп, тигез гүләп,
Таудай комбайн килә,
Комбайнчы Сафа абый
Маратка карап көлә...

Бункерга бөртеп коела
Куәтле агым булып.
Машина килеп житкәнче
Түгелмәс микән тулып?

Шәһәрдән кайткан малайга
Барсы да кызык, яңа.
Әнә инде — комбайнга
Менәргә азаплана.

Әлегә куллар калтырый,
Шүрләтә бераз гына.
Һич гаеп түгел түгелен,
Сикерсә буразнага.

Юк, түзә Марат, әнә бит
Бар дөнья карап тора.
Гажәп бит — шәһәр малае
Авылда иген ура!

ТӨШ

Уянды да бүген иртүк,
Уып күзләрен,
Сөйләде Азат төшендә
Ниләр күргәнен.

Имеш, космоска очкан ул,
Утлар сыздырып.
Жидегән йолдызга төшкән ул,
Тузан туздырып...

— Тормышка ашсын иде, әй,—
Яхшы төшең,— дим.
— Ә ничек, улым, йолдыздан
Кире төштең? — дим.

— Менүе авыр, төшүе
Түгел берни дә:
Күземне ачып карасам,
Мин инде өйдә!..

БЕЛМЭГЭН ЮЛЛАР

Кем яратмас май аенда
Гөлчэчэклэрне,
Гөлчэчэклэрдэге зэңгэр
Күбэлэклэрне.

Зэңгэр күбэлэктэй очып,
Килде май ае,
Ашкынып чыкты урамга
Авыл малае.

Күрде яшел бакчаларны,
Читэн буйларын,
Каядыр сузылып киткэн
Басу юлларын.

Тик караса да күтөрөп
Башын югары,
Белмэде ул, һавада да
Озын юл барын...

...Канат үстерер малайга
Алдагы еллар,
Аны да тартыр һавага
Белмэгэн юллар...

ЭЙТТЕ БЕРЭҮ...

Чабып үтте урам буйлап,
Атка атланып.
Алты яшьлек Равил бит бу —
Чак калдым танып.
Уратып тоткан да малай
Атның ялыннан,
Чаткылар очыра көмеш
Дагаларыннан...
...Эйтте берәү, гаҗәпләнәп
Карап торды да:
— Бу малай йөрөтер, бирсәң,
Тракторны да!

КОЯШ БАЛАСЫ

Кояш көн дә якты елмаядыр,
Нурын сибеп безнең йөзләргә.
Зиһенемдә уйлар кузгаладыр:
Шулай яшәү тиеш безгә дә!

Тирә-якка жылы нурлар сибеп,
Кояш булып килә янасы.
Ник булмаска безгә Кояш кебек? —
Без бит җирдә Кояш баласы!

ДЭРТ

Күрдем кечкенә Солтанның
Йортка чыкканын.

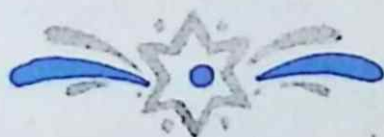
Утыннар янына барып,
Балта тотканын.

— Малай,— дим,— әйткәнне болай
Ник тыңламыйсың?

Син кечкенә... Әле утын
Бата алмыйсың!

Чын күңелдән әйтте Солтан —
Түгел мактанып:

— Ватар идем дә... Күтәреп
Булмый балтаны...

ТУГАН ЖИР ТУФРАГЫ

Һәркемнең дә
Туган җире була,
Туган җире —
Үскән түтәле.
Шул түтәлнең
Жылы туфраклары
Кешене куя өскә күтәреп...

УРМАНДА

Хуш ислэр аңкый нараттан,
Алдымда матур каен.
Зэңгэр-зэңгэр чэчэк аткан
Мэтрүшкэм-матуркаем!

МЭКТЭПКЭ БАРАМ!

Мэктэпкэ барам,
Мэктэпкэ! —
Кем анда бармый калган?
Эти-эни дә яшь чакта
Мэктэптә белем алган!

Мэктэпкэ барам,
Мэктәпнең
Яктысы мине тарта.
Мэктэпкэ барсам,
Көч-дәртем,
Шатлыгым минем арта!

Мэктэпкэ барам,
Көннәрем
Үтсен дәресләр белән.
Бизәлсен юлда эзләрем
Энже хәрефләр белән!

АНА ЫЭМ БАЛА

— Зэйнэп апа күп белэ —
Ул хэтле соң ник белэ?

— Белэ ул сезнең өчен,
Сез дә күп белсен өчен!

— Өс-башы да бик чиста —
Алай соң ул ник тота?

— Син дә чистаны киеп,
Мәктәпкә килсен, диеп!

— Китап-дәфтәре пөхтә,
Ник аны алай йөртә?

— Юкка түгел, һәрхәлдә, —
Шулай пөхтә булсын, дип,
Синең китап-дәфтәр дә!..

БОЛЫНДА

Болында аяк үсә,
Болында таяк үсә.
Сакал да бар, баш та бар,
Уйлый белгән баш табар.
Чәчәк аткан бер читтә
Озын кәжә сакалы.
Ат кузгалагы жылдә
Моңсу гына чайкала.
Кереп баскан энәле
Төп-төз шайтан таягы.
Менә сары чәчәкләр —
Яфрагы каз аягы.
Тукранның башы төшкән,
Карга борыны пешкән,
Күгәрченнең күзе бар,
Эт какысы үзе бар.

Хәтфәдәй бәбкә үлән
Иркәли аягымны,
Үзенчә бизи бар да
Минем туган ягымны.

ҮРДӘКЛӘР

Жим салам савытларына,
Эй мактыйлар: «Бак та бак!»
Әнкәләре кыстый гына:
«Тәмле, тәмле, кап та кап!»

ЖӘЙГЕ ЖИЛ

Жәйге жыллар минем белән
Уйнарга бик ярата,
Тасма тагып бәйләп куйган
Чәчләремне тарата.

Йомшак итеп битне сыйпый,
Әбәк кага аркама,
Качкан була әллә кая
Борылуга артыма.

Әй, жәйге жыл, шаян жыл,
Уйныйк әле, качма, кил!
Шундый йомшак, рәхәт син,
Әнием кулына тиң.

ӘБИЕМ

Матур җепләрен суза,
Әбием палас суга.
Әйтәләр безнең очта:
— Ул бөтен эшкә оста.

Чәкчәк пешерсәләр дә,
Килен төшерсәләр дә,
Казлар какласалар да,
Дару тапмасалар да,
Әбиемә киләләр:
— Бер киңәш бир, — дияләр.

МУНЧАДА

Ай-һай, әти чабына,
Тәнгә утлар кабына,
Күз иярми, билләһи,
Себеркенең сабына.

Ялмый гына аркасын,
Менеп төшә башына.
Пары чыга каршыга,
Су сипкәч мич ташына.

Шуннан мине әтием
Ләүкәгә сузып сала,
Әйләндерә-әйләндерә,
Такмаклап кына чаба:

«Каен себеркесе күк
Йомшак телле була күр,
Сыгылмалы чыбыктай
Ефәк тәнле була күр.

Каен кайрысы кебек
Ак булсын синең йөзең,
Каен суы күк чиста
Булсын сөйләгән сүзең.

Каен күмере кебек
Гайрәтле булсын холкың,
Каенны яраткан күк
Яратсын сине халкың».

БУРАН

Кыш бабайның чанасыннан
Ишелгән бөтен йөгә:
Тузгыган кар бураннары,
Күренми күкнең йөзе.

ӘЛЛӘ НИ БУЛДЫ

Нәрсә булды бу абыйга,
Бар дөньясын оныта:
Көн буе көзгә алдында
Чәч чылата, корыта.

Үргә тарый, кырга тарый,
Чәче аны тыңламый.
Якын килсәм, читкә этә,
Әйткән сүзне тыңламый.

Күлмәген кат-кат үтүкли,
Чалбарын гел чистарта,
Әниемнең ислемаен
Сөрткәләргә ярата.

Кичкә ничә хәйлә таба
Өйдән чыгып китәргә.
Әллә ни булды абыйга,
Инде ни хәл итәргә?!

БЕРҮЗЕМ

Берүземә бөтенесе:
Конфетлар, күпме тәти.
Ике бабай, ике әби,
Бер әни һәм бер әти.

Әни почмакка бастырса,
Әбиләр ала тартып,
Әтинен каешыннан да
Курыкмыйм инде артык.

Бабайлар аңа бер генә
Ачулы карап ала.
Әти каешын ташлый да
Диванга барып ава...

Бер әбием үпкәләсә,
Икенчесенә барам.
Ачуланганда бер бабай,
Яклый икенче бабам.

Конфетларны, тәтиләрне
Минем бүләсем килә.
Берүземә күңелсез шул...
Күбәү буласым килә.

КОЯШ ТАМЧЫЛАРЫ

Болыннарга, аланнарга
Кояш тамчысы тамган.
Тамып-тамып алтын-сары
Тәңкә чәчәкләр калган.

ӘКӘМӘТ БУ, ӘКӘМӘТ

Ак каты кабык эченнән
Чыга мамык чебиләр,
Пешкән йомырканы алар
Төрле якка сөйриләр.

Йомырканың пешкәнән дә,
Чиен дә карыйм ватып:
Ничек шуннан чеби чыга
Тавык астында ятып?

Ничә тавык арасыннан
Әниләрен танийлар.
Ярма биреп су эчерткәч,
Мине дә дус санийлар.

ЧАБАТАСЫЗ ГАРМУНЧЫ

Жэй эшлэп алган акчама
Гармун алды этием.
Йорим йөдөп, өзгэләнеп,
Чыгара алмыйм көөн.

Бабай әйтә: — Без яшь чакта
Болай итэләр иде —
Гармунчының чабатасын
Алып китэләр иде.
Ягып көлен ашыйлар —
Көй чыгара башлыйлар.

Шаяртуын аңласам да,
Көл ашарга да әзер.
Чабаталы гармунчыны
Каян табасың хәзер?

ӨЙРЭНҮ

— Боргаланма-сыргаланма,
Эйткәнне тыңлап бетер,—
Диде этисе Илшатка,—
Куя белмисең өтер.

Матур-матур жөмлэлэрнең
Ник мәгънәсен жуярга?
Кирәк сине өйрәтергә —
Кайда өтер куярга:

Яр буендагы чишмәдән
Ике чиләк су китер,—
өтер;

Энә теге тиресләрне
Бакчага чәчеп бетер,—
өтер;

Себеркене саплап куй да
Ишегалдын ялт иттер,—
өтер;

Шул эшләрне эшләп бетер
Бүген мин өйдә юкта,—
нокта.

КЫЧЫТКАН ТИГЭН

Кычкырып елап
Йөгерде Низам,
Табан астыннан
Туздырып тузан.

Әбисе чыкты,
Ишетеп өйдән:

«Балакаема
Кемнәр ул тигән?»

Низамның тагын
Күз яше акты.

Әйтте ул көчкә:

«Кычиткан
чакты-ы-ы!..»

И, УРМАН, УРМАН

Мең төрле жыры
Бардыр урманның —
Жырламый торган
Чагы юк аның.

Усак та жырлый,
Каен да жырлай.
Куян да тыңлай,
Керпе дә тыңлай.

Күп-күп язмышлар
Күргән урман ул.
Жил-давылларга
Каршы торган ул.

Туендырган ул,
Киендергән ул,
Сыендырган ул,
Сөендергән ул.

Кайчан барсам да,
Ошый ул миңа.
— Урман, — ди, әти, —
Үзе бер дөнья...

УЙНАВЫ КЫЕН

Кит әле, Сарбай,
Уралма, димен.
Эшләр шәп түгел
Бит әле минем.

Бүген мин, Сарбай,
Оятка калдым.
Беренче тапкыр
Икеле алдым.

Әбием күргәч,
Әйтте кызганып:

— Дәфтәреңә, —
дип, —
Чыккан кызамык.

Әйтүен әйттем
Дә бит әбигә,
Ничек әйтермен
Әти-әнигә...

Көтәм аларның
Эштән кайтуын.
Ә сиңа, Сарбай,
Уен да уен...

БОЛЫТ

Жәй көне күктә	Кыш житкәч, жиргә
Кабарса болыт,	Ява кар булып?
Явачак, диләр,	
Ул яңгыр булып.	Уйлап шул хакта
	Айрат баш вата.
Нигә соң шул ук	Ә китаплары
Күктәге болыт,	Укылмый ята...

КАР БӨРТЕКЛӘРЕ

Асылташлар күк	Әйтерсең елтыр
Кар бөртекләре,	Йөзек кашлары.
Жем-жем киләләр,	
Исең китмәле.	Югала, сүнә
	Мең-мең асылташ,
Өй түбәләре,	Таулар артына
Койма башлары,	Күмелгәч кояш.

АВЫЛДАН КАЙТКАЧ...

— Күрдең син болында
Алсу таң атканын.
Көмештәй елтырап,
Чишмәләр акканын,
Тузгытып ялларын
Атларның чапканын.
Урамны тутырып,

Кич көтү кайтканын.
Ошаттың авылның
Нәрсәсен, кай ягын?

Чатлатып әйтте Нур:
— Катыгын, каймагын...

ТӘМЛЕ КОЙМАК

Борынын ярып
Кергәч тәмле ис,
Йокыдан иртә
Уянды Нәфис.

Сикереп торды,
Тиз-тиз киенде,

Ә күңеленнән
Никтер сөөнде.

Белеп сөөнгән:
Әнисе иртән
Тәмле коймаклар
Пешереп киткән...

БОЗ КИТКӘНДӘ

Бозлар китә!.. Бозлар китә!
Яр буенда күпме халык!
Галәмәт зур боз өстенә
Жибәрдек без учак ягып.

Тик ошамый шунсы миңа:
Белеп торам, сүнәр учак...
Ераклашкач, шул учакны
Мин кызганып куйдым шулчак...

КЫЧКЫРЫП КЕР КАБАТТАН...

Мәктәптән кайтып кергәч тә,
Ачуга ук ишекне,
Әйтә иде көн дә Айрат:
— Әни, бүген дә «бишле»!

Ни булган соң аңа бүген,
Ишетелми ник сүзе?
Бит очлары уттай яна,
Яшьлэнгән ике күзе?

Өч яшьлек энесе килеп
Сорый шуны Айраттан:
— Абый, абый, кире чык та
Кычкырып кер кабаттан!

КӨЗ. ЕЛГА БУЕНДА

Жәйләр үткән инде,
Жилләр бүтән инде.
Зирек яфракларын
Көзләр үпкән инде.
Беленми дә кебек
Елга агышлары.
Әкрен-салмак инде
Дулкын кагышлары.
Киек казлар оча,
Болытларга тиеп.
Кычкыралар төсле,
Сау булыгыз, диеп.

Ярдан-ярга йөри
Жилнең салкыннары.
Жылыта безне бары
Учак ялкыннары...

ШАЯН ФЕВРАЛЬ

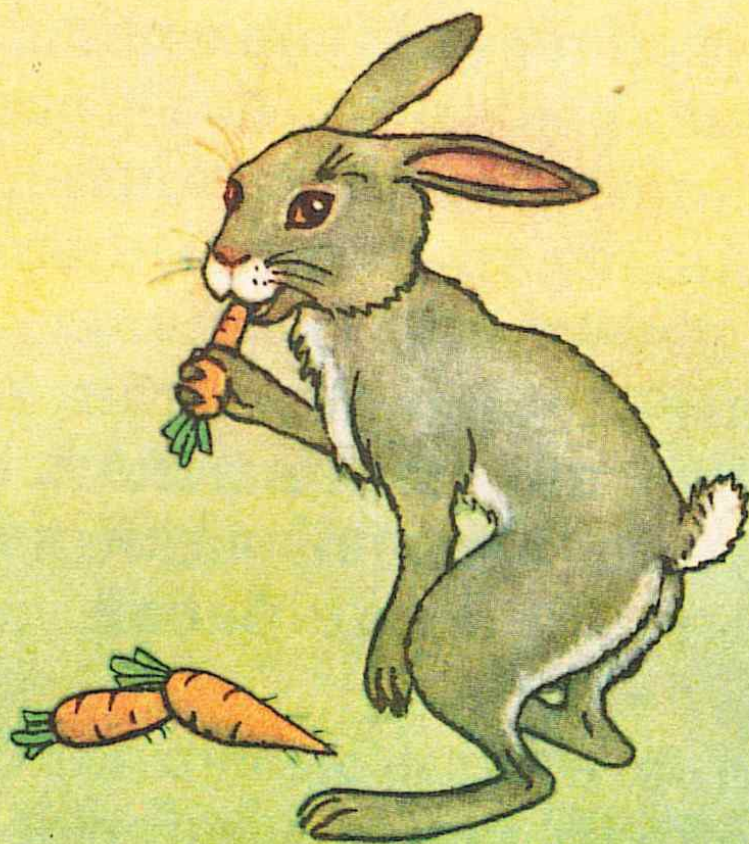
Күгәрченнәр гөрләшә,
Кызлар жыелып серләшә.
Малай-шалай ярышып,
Уйныйлар кар атышып.

Тамчы тама кыектан,—
Кыш икәннен оныткан.
Тунын салмый алай да,
Чыгып баскан бабай да.

Әллә нинди матур көн:
Бәйрәм көнгә охшаган.
Шат елмая кешеләр,
Бар да язга сусаган...

Ә иртәгә барсы да
Йөрер колагын уып.
Шул ук ишегалдында
Булыр чатнама суык.

ХОРОВОД

Книжка в книжке

(на татарском языке)

ИБ № 6226

Бизәләш мөхәррире Ф. Хәсъянова
Техник мөхәррире М. Абитова
Корректоры С. Мифтахова

Жыярга тапшырылды 24.09.91. Басарга кул куелды 7.05.92.
Форматы 60×90¹/₁₆. 100 гр. офсет кәгазе № 1. «Школьная»
гарнитурасы. Офсет басма. Басма табагы 4,0. Шартлы булу-
оттиск 16,0. Нөшер-хисап табагы 2,65. Тиражы 20 000 экз.
Заказ К-396. «С».

Татарстан китап нәшрияты. 420111. Казан, Бауман ур., 19.

Татарстан Мәгълүмат һәм матбугат министрлыгының Камил
Якуб исемендәге полиграфия-производство берләшмәсе.
420111. Казан, Бауман ур., 19.

